

MOŽNOSTI ZA OHRANITEV SLOVENSКИH PRAŠIČEV IN OSKRBE S SLOVENSКИM MESOM

Ob vedenju, da je slovenska prašičereja poslovno praktično neorganizirana, da po velikostni strukturi niti približno ni primerljiva s tisto v zahodnoevropskih državah EU, da število plemenskih svinj še naprej upada, da praktično ni interesa po večjih investicijskih vlaganjih na kmetijah in da rejci s strahom in negotovostjo zrejo v prihodnost, smo upravičeno zaskrbljeni. Zagotovo pa obstaja tudi svetlejša plat zgodbe, ki ji rečemo »Slovenska prašičereja«. Pomurje velja za najbolj prašičerejsko regijo v Sloveniji, zato ni naključje, da smo že pred časom v strokovni službi za prašičerejo na KGZ M. Sobota pričeli pripravljati predlog prihodnje organiziranosti pomurske kmečke prašičereje.

Glede na specifične slovenske oziroma pomurske prašičereje smo si zastavili nalogo postaviti tak model, ki ne bo nobenega izključeval, ki bo deloval povezovalno, ki bo imel možnost nadaljnjega razvoja in bo vzpodbujal interdisciplinarne pristope k reševanju problematike. Kot glavne cilje smo si postavili:

- skupen nastop na trgu in dogovor o enaki ceni v regiji, kasneje tudi državi,
- povečanje samooskrbe z domačimi prašiči,
- ohranitev kmetij in delovnih mest, ki so neposredno in posredno povezana s prašičerejo,
- ohranitev in povečanje staleža osnovne plemenske črede,
- ohranitev poseljenost in obdelanosti pokrajine ob Muri,
- znano poreklo, možnost trženja pod eno blagovne znamko,
- ohranitev rejskega dela, ki je plod domačega znanja,
- sanacija gospodarsko pomembnih bolezni,
- čim manjša odvisnost od uvoza pujskov,
- vzreja skupin po genotipu, masi in zdravstvenem statusu izenačenih pujskov,
- povečanje genetskega napredka

Osnovna ideja predloga prihodnje organiziranosti v kmečki prašičereji, je v tem, da se v Pomurju kot vzorčni regiji s pomočjo obstoječih organizatorjev proizvodnje oziroma novim vzpostavi takšna oblika poslovnega sodelovanja med prašičerejskimi kmetijami in organizatorji proizvodnje, ki bo vsem udeleženi v verigi na dolgi rok omogočila preživetje in razvoj. V ta namen bi bilo potrebno izvesti specializacijo in delno prestrukturiranje kmetij v smislu da se oblikujejo in definirajo pravila igre za naslednje skupine kmetij:

- reje z zaključeno proizvodnjo
- pitališča
- reje za prirejo odstavljenih pujskov in
- reje za vzrejo pujskov od odstavitve do 25 kg
- ekološke reje prašičev
- kmetije z registrirano predelavo mesa

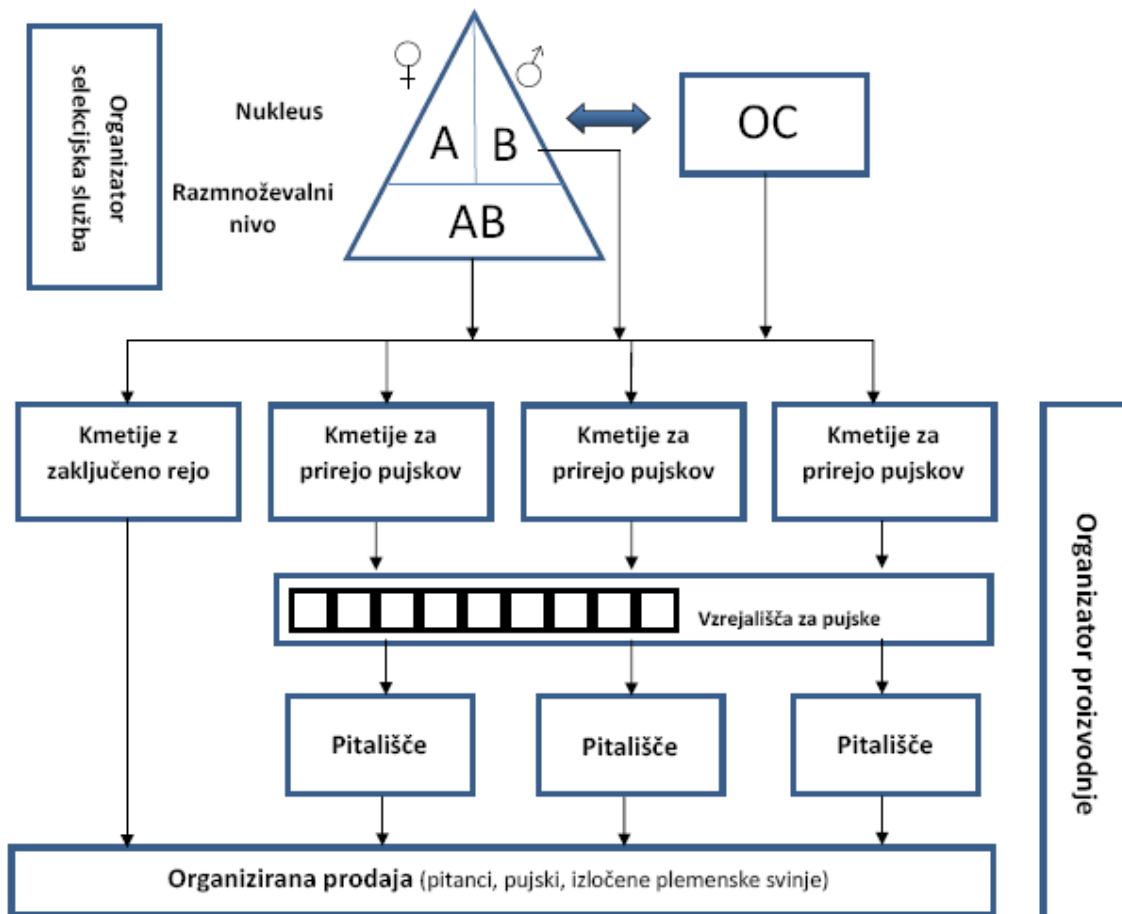
Vzporedno z reorganizacijo obstoječih rej je nujno potrebno ustrezno urediti tehnologijo reje, pasemsko strukturo na kmetijah in zdravstveno stanje ter definirati veterinarsko sanitarni red. Istočasno moramo na kmetijah, ki se bodo ukvarjale s prirejo pujskov do odstavitve vzpostaviti sistem sledljivosti oz. označevanja pujskov. Tako na kmetijah za prirejo pujskov kot tistih za vzrejo le-teh od odstavitve do 25 kg je nujno vzpostaviti ustrezne biovarnostne ukrepe, dosledno izvajati sistem vse notri-vse ven in zagotoviti, da na njih ne bo drugih kategorij prašičev. Prevzem odstavljenih pujskov iz kmetij se bo vršil v odvisnosti od vrste

sinhronizacije estrusa. Odstavljeni pujski bi se prevzemali tedensko, združitev pujskov se izvrši v enem dnevu, kasneje mešanja pujskov več ni. Tudi pri naseljevanju pujskov v pitališča je potrebno dosledno izvajati sistem vse notri-vse ven in pujske združiti (če že) v enem dnevu brez kasnejšega mešanja oziroma doseljevanja.

Zelo pomembno je, da se za kmetije, ki bodo sodelovale v modelu zagotovi naslednje:

- Pri rejah z zaključeno proizvodnjo je potrebno urediti pasemsko strukturo, uvesti sodobno tehnologijo, zagotoviti karanteno ali vsaj izolatorij za kupljene plemenske živali, zagotoviti primerni veterinarski servis ter vzpostaviti sistem spremljanja rezultatov proizvodnje. Doseči je potrebno, da so plemenske svinje križanke 12 oziroma 21 in uporabljati terminalne merjasce Pietrain, hibrid 54, hibrid 43 ali Slovenska landrace-linija 55. Lastna vzreja mladic ni smiselna in ekonomsko opravičena. Vzrejo naj opravljajo kmetije, ki so za to delo usposobljene (vzrejna središča). Oskrba z mladimi mora potekati v višini povprečnega letnega remonta 35-40 % izključno iz PRRS negativnih rej. V teh rejah je smiselno razmišljati o razširitvah v skladu z možnostmi.
- Na obstoječih pitališčih je potrebno urediti tehnologijo, sistem spremljanja prirastov in konverzije, poskrbeti za ustrezne notranje in zunanje biovarnostne ukrepe ter sistem vse notri-vse ven in ustrezno veterinarsko oskrbo kot tudi oskrbo s kvalitetnimi pujski. V srednjeročnem obdobju bo sistem predlagane organizacije zasebne prašičereje sposoben zagotavljati večje skupine domačih, izenačenih pujskov tudi za večja pitališča.
- V rejah za prirejo odstavljenih pujskov, ki se bodo izključno ukvarjali s prirejo odstavljenih pujskov je potrebno zagotoviti ustrezno pasemsko strukturo, vzpostaviti vodenje podatkov, izvajati označevanje pujskov, izvajati zdravstveno preventivo, urediti tehnologijo, sinhronizirati reprodukcijski cikel, uvesti karanteno oz. izolatorij. Zelo pomembno je, da na teh kmetijah ni drugih kategorij prašičev. Take kmetije bodo po končani vzpostavitvi sinhronizacije reprodukcijskega ciklusa vsake tri oziroma pet tednov ponudile večjo skupino odstavljenih pujskov v vzrejališče.
- V rejah za vzrejo pujskov od odstavitve do 25 kg je potrebno izvajati preventivo, urediti tehnologijo, izvajati sistem vse notri vse ven in poskrbeti za kvaliteten veterinarski servis. Te kmetije bodo vsak teden ponudile večjo skupino tekačev v nadaljnje pitanje.

Slika1: Predlog organiziranosti prašičereje na kmetijah

V vsaki moderni prašičereji morajo biti rejci zaradi vedno večje specializiranosti tesno med sabo povezani in organizirani. Slika prikazuje predlog povezanosti in organiziranosti Pomurske zasebne prašičereje.

V prvem delu sheme so vzrejna središča, ki se ukvarjajo z selekcijskim delom. Med sabo morajo biti tesno povezana in so razporejena v selekcijski piramidi. Razdeljena so na kmetije, ki imajo status nukleus in se ukvarjajo z vzrejo in razmnoževanjem izhodiščnih čistopasemskih plemenskih svinj in merjascev. Vzrejna središča z statusom razmnoževanje, osemenjevalne centre in rejce v široki reji oskrbujejo s potrebnimi čistopasemskimi plemenskimi mladnicami in merjasci. Vzrejna središča s statusom razmnoževanje se ukvarjajo z vzrejo in prodajo hibridnih plemenskih mladice namenjenih prireji pujskov za pitanje. Vzrejna središča so tesno povezana z osemenjevalnima centroma. Strokovno delo na vzrejnih središč zaradi narave dela opravljajo strokovne službe za prašičerejo.

V drugem delu sheme so vključeni rejci, ki imajo zaključeno rejo, piganje in prirejo pujskov. Slednji so v zadnjih letih v najtežjem položaju, ker so izgubili organizirani trg. Vzrokov je več. Trgu ponujajo majhne neizenačene skupine pujskov po genotipu in masi, pujski imajo različni zdravstveni status in tako niso zanimivi za rejce, ki se ukvarjajo z piganjem. Ker pa ti rejci imajo prašičerejsko tradicijo, objekte in rejsko znanje predlagamo kot rešitev odkup

odstavljenih pujskov v vzrejališča za vzrejo. Dejstvo je, da predstavlja vzreja pujskov eno od najbolj zahtevnih proizvodnih faz, ker v tem obdobju poteka rast in razvoj pujska zato je potrebno v vzrejališču poskrbeti za pravilno tehnologijo in zdravstveno varstvo. Zaradi biovarnostnih zahtev bi bila vzrejališča locirana na manjših kmetijah, ki nimajo lastnih prašičev. Velikost vzrejališč je odvisna od števila plemenskih svinj. Iz vsake enote vzrejališča bi prihajala vsak teden skupina tekačev (100-200) izenačenih po masi, genotipu in zdravstvenem statusu. Pujski vzrejeni na predlagani način so primerljivi z uvoženimi. Rejci, ki so specializirani v pitanje bi se oskrbovali z domačimi pujski iz vzrejališč.

Po predstavljenem modelu lahko organiziramo vse slovenske kmetije s prašiči. V enem takem krožku bi bilo vključenih 400-500 plemenskih svinj za vzrejo pujskov, devet kmetij za vzrejo in ustrezno število pitališč. Glede na število plemenskih svinj na kmetijah, bi v Sloveniji lahko organizirali 40-50 krožkov, ki bi v segmentu nabave repromateriala in prodaje poleg obstoječih farm in kmetij z zaključeno rejo predstavljali jedro domače prireje pujskov.

S tesno povezanostjo rejcev in organizatorjem proizvodnje, ki bi poskrbel za blagovni in denarni tok in enoten nastop na trgu s pitanci, izločenimi plemenskimi svinjami in pujski, ki niso primerni za nadaljnje pitanje je uspeh projekta skorajda zagotovljen. Istočasno je nujno, da zagotovimo nemoteno oskrbo s plemenskimi mladnicami in merjasci za obnovo. Kljub zelo omejenim sredstvom za delovanje strokovnih služb v prašičereji, skupaj z rejci v okviru nacionalnega rejskega programa SloHibrid uspevamo ohranjati vzrejo kvalitetnih plemenskih mladic in merjascev, ki so plod domačega znanja in rejskega dela. Strokovna služba za prašičerejo pri KGZS-Zavod Murska Sobota že sedaj koordinira delo na Pomurskih vzrejnih središčih in organizira prodajo plemenskih živali. Pohvalimo se lahko, da smo edini v Sloveniji, ki se ukvarjamo z vzrejo in prodajo plemenskih merjascev.

Predstavljeni model ni edina niti najboljša pot. Je pa dejstvo, da je vzpostavitev poslovne organiziranosti rejcev nujna, a bo odveč, če istočasno ne bo ustreznega odziva na zahteve rejcev, ki se nanašajo na označevanje, zagotavljanje sledljivosti mesa v trgovinah itd.

Kljub dejstvu, da je bil dosežen konsenz v strokovnem delu predlaganega modela, žal le-ta ni dosegel popolnega soglasja vseh udeleženi v poslovnem smislu, ki je bil prav tako sestavni del predloga služb KGZ Murska Sobota. Ob koncu le še tole: Tudi takrat ko je najtežje, moramo biti optimisti. Upanje še vedno ostaja.

KGZS-Zavod MS, Služba za prašičerejo
Karel Ouček, ing.zoot.
Mag. Sašo Sever